

תמצית מוסר

סיכום קצר וברור של דברי רבותינו בעלי המוסר

גליון 34 | כבוד שמים – תפארת אדם | תנא דבי אליהו | חשון ה'תשפ"ה

כבוד שמים

בספר זה מבאר הח"ח שהכבוד שאנו חייבים לתת לקב"ה הוא על ידי קיום כל המצוות, ובפרט באותן התלויות בלשון, והעצה לקיים מצוות אלו תיקונים הוא על ידי למוד הלכותיהן (שהרי יש בזה איסורים גמורים, ואינו רק ענין מוסרי), וכן יבאר בספר גודל זכותו ואושרו של הנזהר בשמירת הלשון, ומאידך גודל גנותו ועונשיו הגדולים של העובר על המצוות התלויות בלשון, וכן יבאר החיוב המיוחד לעורר איש את רעהו ואת כלל הציבור בענייני שמירת הלשון, ומהו דרך התיקון למי שנכשל בעוונות אלו.

גודל שכר השומר פיו- על האדם להתבונן כמה שעות הולכות לריק ע"י דיבורים אסורים, ועתיד אדם לתת דין על מעשים הרעים שעשה, וחשבון על המעשים הטובים שהיה יכול לעשות בזמנים אלו. ויזכור שבשעה שהאדם מדבר לשון הרע עומדים עליו מלמעלה וכותבים כל דיבור שיצא מפיו, וכן שע"י דיבור לשון הרע האדם מאבד את התורה והמעשים טובים שעשה, ודיבוריו נטמאים ע"י הדיבורים האסורים. (פרק א')

גודל הקלקול והעונש לנכשל בדיבורים אסורים- א' אינו בכלל איש ואין לו יתרון משאר בעלי חיים. ב' מביא עצמו לידי עניות. ג' נדון בעומקו של גיהנום במדור השלישי. ד' יתן דין וחשבון על כל דיבור, ואפי' שיחה קלה. ה' יתן שיאבד עולמו לגמרי, כמו שאמרו על המלבין פני חבריו ברבים. ו' נמשכת רוח טומאה על שפתיו. ז' כאילו כופר בעיקרו. ח' מגדיל עוונות כנגד ג' עבירות החמורות. ט' מגדיל עוונותיו עד לשמים, לפי שמעורר חרון אף על העולם. י' הורג את האומר והמקבלו והנאמר עליו. י"א י' נסיונות נתנסו אבותינו ולא נחתם גזר דינם אלא על לשון הרע. י"ב האומר בפיו חמור מהעושה מעשה. י"ג מסלק השכינה ממטה למעלה. י"ד לא חרבה ירושלים במקדש שני אלא בעוון לשון הרע. ט"ו נגעים יבואו עליו לעתיד לבוא, ויצטרך לצאת חוץ לג' מחנות, וכל הנכנס לאהלו יטמא, משא"כ בשאר הטמאים. ט"ז מעורר דין על עצמו. י"ז תפילתו אינה עולה למעלה. י"ח אין לו רפואה לעתיד לבוא, ולפעמים עוון זה גורם לאסכרה שהיא מיתה חמורה מאד, והיא מתחילה בבני מעיים וגומרת בפה כחטא הלשון. י"ט הוא בכלל ארור מכה רעהו בסתר, שזה כולל קללה ונדוי. כ' כשהאדם נפטר באים כל מעשיו והאדם חותם שעשאו ומצדיק עליו את

הדין. ועוד יתבונן האדם שאף שהציצית היא לזכרון כל המצוות, לשון הרע צריך זכירה מיוחדת "זכור את אשר עשה ד' אלוקיך למרים", מפני חומר הענין. (פרק ב')

קריאה לשמירת הלשון- הנה חטאי הלשון מעכבים את הגאולה, דאין הקב"ה יכנס למקדש של מעלה עד שנעשה בית המקדש של מטה ע"י תיקון מעשינו, ולמה נהיה אחרונים להשיב מלך מלכי המלכים אל ביתו, (כדמצינו שטענו לשבט יהודה למה לא מביאים את דוד המלך אל ביתו, וקיבלו טענה זו), ולכן עלינו להתעורר ולעורר לתיקון חטא זה. (פרק ג')

תשובה למי שנכשל בלשון הרע- מי שעבר על חטא זה פעמים רבות, ואינו יודע את מי צריך לפייס, וגם למדו ממנו אחרים לחטוא בזה, תשובתו היא ללמוד עניינים אלו ברבים מתוך ספרי הפוסקים וספרי ח"ח ושמירת הלשון, ויתחזק לקיים מה שילמד, ואז ודאי ימחל לו הקב"ה על העבר, ויסייעו להמנע בעתיד מחטא זה. (שם).

קבלת עול מצוות כראוי- הנה אנו אומרים בק"ש "ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם" ופרשה זו נקראת קבלת עול מצוות, ואנו אומרים אח"כ אמת ויציב ונכון וכו' על אבותינו ועלינו וכו', וזו קבלה אמיתית על התורה והמצוות, אולם אם האדם לא יודע אלא מעט מן המצוות חסר בקבלת עול מצוות, ולעתיד לבוא תצא בת קול שמי שקיים המצוות יבוא לקבל שכרו, וכל המצוות כתובים בספר הזכרון בדיוק כפי מה שהאדם עשה, אם עשה לשם ד' או לשם גאווה והתפארות, ובודאי נכתב שם אם קיים המצוה לקבל עול מלכות שמים ועול מצוות, ועל כן צריך ללמוד את כל המצוות לפחות פעם אחת, כדי שידע מה הוא מקבל על עצמו לקיים. (פרק ד')

תפארת אדם

קונטרס זה נכתב בעקבות המכשול שהיה מצוי אצל הצעירים שלא נזהרו באיסורי הקפת פאות הראש והשחתת הזקן, ורבינו מבאר בקונטרס זה את פרטי האיסורים בזה, וכן מציין את הסיבות הגורמות למכשולים בזה, וכיצד יתגבר האדם על היצר הרע באיסורים אלו.

איסור השחתת פאות הזקן- אסור להעביר שער הזקן בתער, והעושה כך עובר בה' לאוין לפי שיש בו ה' פאות, אבל במספרים אפי' סמוך לבשרו כעין תער לא אסרה תורה, ומ"מ נזהרים לגלח בחלק העליון של המספרים, כי התחתון לבד הוי כתער, ונכון להזהר מלגלח אף במספרים, כי כתבו המקובלים שבזה עוקר צינורות הקדושה מלמעלה, ובפרט במקומות שנהגו להזהר בזה בודאי אין להתיר, וכחיים שיש שפרצו איסור זה לגמרי ודאי מצוה רבה להתחזק ולא להקטין הזקן אפי' במספרים, ולהראות שהמצוה חביבה אצלו, ומ"מ עדיף להקטין במספרים מאשר בתער, וכן אם רואה מי שהופקר אצלו לאו דגילוח ואינו יכול להעבירו מזה, נכון לייעצו שיספר במספרים. וכיון שרבו הדעות היכן חמשת פאות הזקן, ירא שמים יצא את כולם ולא יעביר תער על זקנו כלל, ואפי' על השפה העליונה או תחת הגרון. והמשאיר שיער רק במקום הסנטר עובר עכ"פ על ד' לאוין. (פתיחה).

איסור הקפת פאות הראש- אסור מדאורייתא להעביר פאות הראש, וי"א שהאיסור הוא גם במספרים סמוך לבשרו, והפאה היא מכנגד השיער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן, מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, וכל רוחב מקום זה הוא בכלל האיסור. (שם).

מי בכלל איסורים אלו- אחד המקיף ואחד הניקף בכלל האיסור, אלא שהניקף אינו לוקה אא"כ הוא מסייע ע"י הטיית הראש, והאיסור על הניקף הוא גם כשהמקיף גוי וגם כשאינו מסייע, וכשהמקיף ישראלי עובר הניקף גם על לפני עוור, ואין איסור לישראל להקיף גוי. (שם).

אין להתיר איסורים אלו אף במקום הפסד ממון גדול או הפסד מקום פרנסתו, שהרי חייב אדם ליתן כל ממונו ולא לעבור על לאו דאורייתא. (שם).

סיבות למכשול בהקפת הראש והשחתת הזקן-

הנה איסור הקפת פאות הראש והזקן היה ידוע עד כה בכל ישראל אשר נזהרו כולם באיסור זה, אולם היום הדבר נעשה הפקר אצל הרבה צעירים, ויש לזה כמה סיבות, ועיקרם ז' סיבות וכדלהלן-

א' מפני שהוא חושב שאם יגדל זקנו יתרחקו מלהתחתן איתו. וזה טעות, כי כבר ארבעים יום קודם יצירת הולד הוכן לו זיווג, ועוד דכיון שכל

